

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНЯ ЯК ФОРМА ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ МОЛОДОГО ВЧИТЕЛЯ

У статті розглянуто досвід створення педагогічних майстерень та обґрунтовано їх використання для професійного розвитку молодого вчителя.

Ключові слова: професійний розвиток, післядипломна освіта, педагогічна майстерня, молодий учитель, навчальна діяльність.

В статье рассматривается опыт создания педагогических мастерских, обосновывается их использование для профессионального развития молодого учителя.

Ключевые слова: профессиональное развитие, последипломное образование, педагогическая мастерская, молодой учитель, учебная деятельность.

The article examines the experience of creation of teaching workshops and substantiates their use for professional development of young teachers.

Key words: professional development, postgraduate education, teaching workshop, young teacher, learning activity.

Соціально-економічні перетворення, які відбуваються в суспільстві нині, зумовлюють необхідність модернізації системи освіти. Інноваційні процеси у системі освіти висувають нові вимоги до особистісних та професійних якостей учителя, його соціальної та професійної позиції. Це насамперед стосується молодих учителів, оскільки саме вони – «майбутні школи і, врешті-решт, держави» [7, с.27]. Сьогодні переосмислюються цілі, задачі та зміст освіти, триває пошук нових технологій, методів і форм підвищення якості освіти. Проте модернізація системи освіти не може бути досягнута лише за рахунок ознайомлення молодого вчителя із сучасними педагогічними теоріями та технологіями. Як зазначає російська дослідниця Н. Г. Кутєєва, «сучасна педагогічна дійсність вимагає включення молодого вчителя в систему післядипломної освіти, основне завдання якої – надання допомоги молодому педагогу в процесі його професійного зростання» [3]. Отже, післядипломна освіта молодого вчителя, зміст та підходи до її організації, педагогічне забезпечення є особливо актуальними в сучасних умовах.

Створений на базі Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти проект «Дворічне стажування молодих спеціалістів галузі освіти» дозволяє здійснити педагогічне забезпечення професійного розвитку молодого вчителя на належному рівні. Педагогічне забезпечення розкривається нами через створення умов, які сприяють професійному зростанню, психолого-

педагогічний та методичний супровід у підготовці молодого вчителя до інноваційної діяльності, засвоєння успішних педагогічних практик. Однією з основних форм, які використовуються в педагогічній практиці, є педагогічна майстерня.

Мета статті – розглянути технологію педагогічних майстерень та можливості їх використання з метою професійного розвитку молодого вчителя.

Вагомим внеском у формування і розвиток сучасної системи післядипломної педагогічної освіти є дослідження В. Олійника, Л. Даниленко, В. Маслова, В. Семиченко, О. Тонконової, О. Дубасенюк, В. Пуцова та ін.

Питання професійного розвитку вчителя в системі післядипломної освіти представлено у працях Т. Сорочан, Н. Клокар, Л. Покроєвої, Н. Чепурної, В. Руссола, М. Віднічука, М. Войцехівського, А. Зубка. Зокрема, автори розглядають різні підходи (особистісно зорієнтований, андрагогічний, диференційований, компетентнісний, діяльнісний) до формування конкурентоспроможного спеціаліста і відзначають особливу роль методичних служб та інститутів післядипломної педагогічної освіти у розвитку професійної компетентності педагогічних працівників.

Закономірностям професійного становлення молодого педагога, умовам його професійної адаптації та розвитку присвячено дослідження і публікації С. Вершловського, Г. Скударьової, О. Солодухової, О. Мороза, Л. Маслової, Б. Д'яченка, Н. Лісової.

У контексті питань професійного становлення та розвитку молодого вчителя, на наш погляд, велике значення мають дослідження змісту та вдосконалення методичної роботи з педагогами, а також організаційних форм підвищення кваліфікації педагогів (І. Жерносек, Б. Тевлін, С. Крисюк, Л. Набока).

Аналіз психолого-педагогічної літератури показує, що особливе значення в організації навчального процесу відіграють педагогічні майстерні (І. Мухіна, Т. Герасимова, Г. Руських, В. Сайтханова). Дослідження учених свідчать про високий потенціал педагогічних майстерень у розвитку творчих та професійних здібностей суб'єктів педагогічної діяльності.

Початковий етап професійного становлення вчителя є особливо складним. По-перше, до кожного педагога, незалежно від стажу роботи, висувуються вимоги високого професіоналізму. По-друге, саме на цьому етапі відбувається перехід від теоретичного навчання до практичної діяльності, яка стає для молодого спеціаліста головною. В основі проблем, які виникають у молодого вчителя на даному етапі, – протиріччя між вузівським (навчальним) та трудовим етапами життя. Конкретні завдання, що постають перед молодим учителем після приходу в школу, відрізняються від навчальних. Йому потрібно вибудовувати стосунки у новому колективі (з колегами, адміністрацією, учнями та їх батьками), долати труднощі, пов'язані з педагогічною діяльністю та засвоєнням інноваційної практики. Ми погоджуємося з думкою російських дослідниць І. В. Крупіної та Г. Д. Івлієвої, які стверджують, що внаслідок спроб молодого педагога у процесі професійної адаптації вийти за межі актуального розвитку в зони найближчого та перспективного розвитку, в нього виникає

емоційна та інтелектуальна напруга, що свідчить про низький рівень стресостійкості [3]. Також молоді спеціалісти вказують на формальний характер допомоги з боку адміністрації (директор і заступники більше перевіряють, аніж допомагають у роботі) та вчителів-наставників, або її цілковиту відсутність.

Досвід роботи з молодими вчителями в рамках проекту «Дворічне стажування молодих спеціалістів галузі освіти при Миколаївському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти» (анкетування, співбесіди, проведення інтерактивних методик) дозволяє стверджувати про необхідність пошуку та впровадження нових форм методичної допомоги, створення відповідної системи супроводу (психолого-педагогічного, науково-методичного), яка б забезпечила усвідомлення професійних труднощів, формування у молодих спеціалістів мотивації до прискореного засвоєння професійних норм, включення в інноваційну діяльність, актуалізацію ресурсів для успішного професійного становлення і розвитку з використанням не лише власного потенціалу, а й потенціалу навчальних закладів, районних (міських) методичних кабінетів (центрів), інститутів післядипломної педагогічної освіти тощо.

На нашу думку, такою дієвою формою є педагогічна майстерня – оригінальна форма навчання або спільної діяльності у складі малої групи (від двох і більше осіб), яка створює умови для сходження кожного учасника на новий щабель професійності та нового досвіду шляхом самостійної або колективної творчості, а також є формою передачі майстром (автором майстерні) технології свого педагогічного досвіду [5; 6].

У 2009 році на базі Миколаївського ОШПО започатковано проект «Молодість та майстерність», в основу якого було покладено ідею створення педагогічних майстерень найкращих учителів області з метою методичної підтримки та професійного розвитку молодих учителів (автори ідеї – В.І.Шуляр, кандидат педагогічних наук, заслужений учитель України; О.А.Шевченко, старший викладач МОШПО). Авторами майстерень є заслужені учителі України, а їх учасниками – молоді спеціалісти загальноосвітніх навчальних закладів області.

Майстерні діють відповідно до Положення про авторські творчі майстерні, затвердженого на засіданні науково-методичної ради МОШПО. Їх мета – створення навчального простору, який дозволить молодим спеціалістам підвищити свій професійний рівень; самореалізація творчих можливостей учасників майстерні.

Головні завдання майстерні [4]:

- допомога вчителю в реалізації актуальних завдань розвитку освіти;
- забезпечення всебічного поглибленого дослідження вибраної науково-методичної проблеми;
- активізація творчого потенціалу вчителя з метою вдосконалення і підвищення його професійної компетентності;
- моделювання, апробація, впровадження інноваційних технологій навчання і виховання;

- удосконалення методики застосування наочних посібників, технічних засобів навчання, дидактичних матеріалів;
- розвиток традиційних і пошук нових високоефективних форм і методів навчально-виховного процесу;
- розвиток у педагогів здібностей до пошуку шляхів вирішення реальних освітніх завдань, розв'язання педагогічних ситуацій;
- експериментально-дослідна діяльність;
- забезпечення особистісно зорієнтованої підготовки педагога до творчої діяльності;
- розвиток інформаційної, дослідницької, методичної культури;
- упровадження в практику роботи системи освітнього моніторингу.

Тематика, зміст, форми і методи роботи в майстерні визначаються майстром індивідуально, відповідно до загальної мети та головних завдань. Відбір змісту навчання та оволодіння ним у педагогічній майстерні передбачає [3, с. 45]:

- *професійну та особистісну спрямованість* – будь-яка діяльність у педагогічній майстерні дозволяє бачити перспективу особистісного професійного розвитку;
- *проблемність* – зміст навчання спрямований на опановування, розробку та пошук способів вирішення проблемних ситуацій;
- *інтегративність* – поєднання різних видів діяльності, різноманітних форм і методів роботи (від колективних – до індивідуальних), що передбачає інтеграцію теоретичного та практичного навчання (професійно-педагогічної, психологічної, методичної, фахової підготовки), засвоєння інноваційної діяльності;
- *емоційність* – створення атмосфери взаємоповаги та доброзичливості, а як наслідок – набуття молодим педагогом навичок педагогічного спілкування, взаємодії та відповідальності;
- *рефлексію та корекцію діяльності* – самоаналіз почуттів, емоцій, ставлення до оточуючих, аналіз «утрат і надбань» у процесі роботи майстерні.

Представимо алгоритм технології роботи педагогічної майстерні:

1. *Знайомство з методичною системою майстра. Вияв власних професійних потреб учителя.* На цьому етапі педагоги-майстри презентують свій досвід, проводять відкриті уроки, обґрунтовують ефективність власної авторської технології. Молоді вчителі обирають майстра, у майстерні якого вони навчатимуться та підвищуватимуть свою професійну майстерність.

2. *Групова робота учнів під керівництвом майстра.* На даному етапі молоді педагоги вивчають методичну систему майстра, який представляє на їх розсуд систему уроків та демонструє прийоми роботи.

3. *Моделювання занять.* Цей етап передбачає розробку і проведення спільних із майстром уроків (уроків-дуетів), а також розробку і представлення власних моделей уроків. Аналіз результатів власної та спільної діяльності.

4. *Представлення власного педагогічного досвіду.* Молоді вчителі проводять відкриті уроки, представляють свої проекти на порталі МОШПО (проект «Регіональна Вікіпедія», www.moipro.mk.ua), здійснюють аналіз та

самоаналіз уроків, беруть активну участь у дискусіях з проблем роботи майстерні.

5. *Узагальнюючий етап*, який передбачає впровадження в практичну діяльність інших педагогів досвіду роботи майстерні. На даному етапі проводиться конференція «Марафон педагогічних ідей», де учасники різних майстерень не лише демонструють результати своєї роботи, а й обговорюють їх.

Таким чином, педагогічна майстерня є формою творчої співпраці, в основі якої – творча взаємодія учасників майстерні. Завдяки їй молоді педагоги мають можливість побачити практичну діяльність учителя-майстра, порівняти її зі своїми досягненнями, рефлексувати під керівництвом досвідченого педагога, фіксувати власне професійне зростання. Досвід майстра стає надбанням молодого педагога у процесі активного використання у своїй практичній діяльності. Така взаємодія дозволяє вчителю не лише впливати на учнів, а й учням впливати на вчителя та на один одного, що взаємозбагачує всіх учасників майстерні та формує новий професійний досвід.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Даниленко Л. І. Модернізація системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників в умовах її інноваційного розвитку / Л. І. Даниленко // Післядипломна освіта в Україні. – 2009. – № 2. – С. 22-25.

2. Єрмола А. М. Технологія організації науково-методичної роботи з педагогічними кадрами : науково-методичний посібник / А. М. Єрмола, О.М.Васильченко. – Харків : Курсор, 2006. – 512 с.

3. Крупина И. В. Методическая поддержка молодых учителей : монография / И. В. Крупина, Г. Д. Ивлиева. – М. : АПКиППРО, 2008. – 118 с.

4. Положення про авторські творчі майстерні // Матеріали засідання науково-методичної ради «Освіта – стратегічний ресурс соціально-економічного, культурного та духовного розвитку регіону». – Миколаїв, 2012. – С. 40-43.

5. Русских Г.А. Методическая работа в школе как основной механизм профессионального роста учителя / Г. А. Русских // Народное образование. – 2011. – № 1. – С. 158-166.

6. Сайтханова В. Я. Мастер-класс как модель профессионального совершенствования учителя / В. Я. Сайтханова // Социально-гуманитарные знания : научно-образовательное издание. – 2006. – № 9. – С. 85-93.

7. Тевлін Б. Л. Професійна підготовка вчителів / Б. Л. Тевлін. – Х. : Основа, 2006. – С. 27.

Дата надходження до редакції: 16. 11. 2012 р.